

Klimat- och näringslivsdepartementet

Växjö kommuns yttrande över remiss av Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Kommunstyrelsen har i § 313/2025 beslutat att Växjö kommun lämnar följande yttrande:

Växjö kommun delar i huvudsak utredningens bild av de utmaningar och hinder för att komma vidare i arbetet med klimatanpassning. Utredningens fokus på fysiska åtgärder är rimligt liksom, konstaterandet att vägen fram till ett beslut ofta är mer komplicerad än själva genomförandet av klimatanpassningsåtgärderna.

Vi instämmer i stort med förslagets syften. Samtidigt saknar vi överlag en mer grundlig genomgång av problematiken liksom beskrivning av de ekonomiska och praktiska konsekvenserna. Mot denna bakgrund är vi generellt mer positiva till de förslag som innebär en möjlighet för kommunen, medan de tvingande kraven bör utredas ytterligare.

Utredningens förslag innebär både tydligare och utökade krav. Vi bedömer att flera av dessa redan ryms inom gällande rätt och de förväntningar som ställs på kommunerna. Att tydliggöra detta genom specificerad och utökad lagstiftning kan i vissa fall ge ökad tyngd och tydlighet men i andra fall riskera att bli alltför detaljerad, med ökad arbetsbörda och orimliga krav på detaljkunskap inom ett mycket komplext och dynamiskt område - utan att nödvändigtvis bidra till efterfrågad nytta.

Vi har svårt att se att förslaget om medfinansiering kommer att kunna tillämpas i någon större omfattning i vår kommun.

Vi har förståelse för att problematiken kring havsnivåhöjning och kustskydd är omfattande. Samtidigt ser vi en risk att detta tar fokus från andra nationella intressen som inte är kustnära, exempelvis järnväg, större vägar och totalförsvar, vilka kan kräva ett samlat grepp med statligt stöd. Vi vill även understryka vikten av att kommande vägledningar och riktlinjer inkluderar fler perspektiv och exempel, för att utgöra ett relevant stöd även för inlandskommuner och områden med annan typ av problematik.

Utredningen fokuserar på skyfall, översvämning, erosion och skred. Endast ett förslag berör värmeböljor, och andra klimatrelaterade risker såsom brand och torka saknas helt. Med hänsyn till vår kommuns förutsättningar ser vi ett behov av att även dessa aspekter hanteras. Vi vill också återknyta till SOU 2024:82 Ökad VA-beredskap, kapitel 6 om klimatanpassning för robusta tjänster, och lyfta behovet av förslag

kopplade till att minska mängden tillskottsvatten till den allmänna VA-anläggningen.

Även om utredningen inte haft i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för klimatrelaterade risker, vill vi ändå understryka det stora behovet av sådana. I avsaknad av nationella riktlinjer gör varje kommun egna bedömningar och avvägningar, vilket riskerar att leda till ojämlik hantering och bristande effektivitet.

Växjö kommuns synpunkter på kapitel 7-13

Kapitel 7 Ett kommunalt samordningsansvar

7.6. Vi instämmer i bedömningen. Det är fortsatt viktigt att såväl kommunens som regionala och nationella myndigheters roll och ansvar tydliggörs i vägledning, stöd och lagstiftning. Detta gäller även inom kommunen då många kommunala verksamheter så som VA, planering, drift, säkerhet, räddningstjänst, miljö och bygg berörs.

Kapitel 8 Förslag som klimatanpassar dagens lagstiftning

8.1 Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Vi instämmer i förslaget. Vi ser positivt på utredningens förslag att utöka möjligheten att skydda mer än bebyggelse. Förslaget gäller för anläggningar eller åtgärder som är avsedda att skydda befintlig bebyggelse. Med föreslagen lydelse ser vi en risk att dispensmöjligheten kan misstolkas att även omfatta tillkommande bebyggelse.

Vi ser positivt på förslaget och tycker det är rimligt att det kan finnas ett särskilt skäl för att få utföra klimatanpassningsåtgärder i strandskyddat område, om det kan förebygga eller minska en risk för skada på miljön, människors liv, hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat. Eventuellt behöver förslaget formuleras tydligare så att det inte kan missbrukas för att få exploatera och privatisera nya områden inom strandskydd.

8.2 Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Vi instämmer i förslaget. Det är inte tydligt om möjligheten begränsas till allmän väg eller järnväg som anlagts med stöd av en väg- respektive järnvägsplan. Vi ser motsvarande behov för vägar och gator som anlagts med stöd av PBL och att bestämmelsen även omfattar dessa vägar.

8.3 Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Vi instämmer i förslaget med följande tillägg. Utredningen konstaterar att nödvändiga anordningar och tillbehör ingår i ledningsrätten och ger

exempel på reningsverk, pumpar och infiltrationsanläggningar som behövs för att ta hand om dagvattnet. För att förtydliga detta föreslår vi att föreslagen lydelse i 2§ ledningsrättslagen bör vara "Ett dike eller en annan avloppsanordning för bortledande och omhändertagande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som en ledning enligt första stycket 3 a". Att använda begreppet reningsverk anser vi är olämpligt i dagvattensammanhang då det sällan handlar om konventionella reningsverk vid rening av dagvatten.

8.4 Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Vi instämmer i förslaget. Det är positivt att detta tydliggörs men vi ser samtidigt en rad utmaningar som finns redan idag men som blir än mer angelägna att reda ut om praxis övergår till lagstiftning. Tioårsregnet behöver definieras i så väl lagtext som i vägledning och riktlinjer. Det gäller såväl begreppet i sig och vad ansvaret omfattar och hur det ska kontrolleras. Det görs idag många val, antaganden och tolkningar som varierar mellan kommuner. Är det teoretiska modeller eller verkliga regnhändelser som gäller vid tvist? Gäller kraven för en specifik fastighet, ledningssträcka eller för systemet i stort? Vilken varaktighet ska kommunen utgå från? Omfattar kravet både ny och befintlig bebyggelse? Detta bör vara utrett innan eventuell lag träder i kraft.

VA-huvudmannen har, vilket utredningen pekar på i kapitel 12.1.1 små möjlighet att reglera hur stora mängder som når dagvattennätet vilket gör att om kravet ställs vid varje enskilt tillfälle och fastighet är i det närmaste omöjligt att uppnå.

8.5 Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Vi motsätter oss förslaget. Redan idag har kommunen en allmän serviceskyldighet att lämna ut uppgifter. Vi ser inte att preciserad lagstiftning skulle tillföra den nytta som utredningen avser.

Skälen för detta är flera. Vi lämnar idag på begäran ut uppgifter om dämningarnivåer och har en dialog med fastighetsägare där så behövs. Vi uppfattar att detta fungerar väl.

Det finns stora svårigheter i att plocka fram och lämna ut de uppgifter om "mängd dagvatten" som föreslås. VA-huvudmannen har, vilket utredningen pekar på i kapitel 12.1.1 små möjlighet att reglera hur stora mängder som når dagvattennätet. Ledningsnätet är ett dynamiskt system där det är stora skillnader mellan ett tomt och ett uppdämt system. Vi saknar även uppgifter som servisledningen som styr flödet från fastigheten och som inte ingår i kapacitetsberäkningen för systemet som helhet.

Svårigheten hänger även ihop med förslag 8.4 om vilket tioårsregn som avses. Oavsett vilken definition som blir kommer det att innebära

osäkerheter, vilket gör att underlaget i många fall inte kommer att vara så tydligt för fastighetsägaren som utredaren avser. Förslaget riskerar även att ta avsevärd tid från kommunen för att lämna ut begripliga uppgifter.

8.6 Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Vi motsätter oss förslaget. Vi bedömer att den nyliga ändringen i 3 kap 5§ PBL om att ”kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra” ska framgå i översiktsplanen först behöver tillämpas och utvärderas.

Vår uppfattning är att dagens lydelse är tillräcklig för den skalnivå och tidshorisont som översiktsplanen representerar. Det är fullt rimligt att kommunerna ska ha uppdaterade översvänningskarteringar och ge en övergripande bild av var åtgärder behöver vidtas. Kommunen bör även kunna redovisa ställningstaganden till vilken risknivå som kommunen ska anpassas till. Översiktsplanen är dock ett långsamt planinstrument och det är tveksamt att det är rätt verktyg för att redovisa åtgärdsförslag som är relevanta på fastighetsnivå.

Åtgärdsplaneringen för klimatrelaterade risker är i uppstart och vägen fram till beslut är ofta komplicerad. I dagsläget saknar många kommuner en samlad och förankrad plan för vad och när i tid kommunen avser ta initiativ till på den detaljnivå som vi uppfattar att utredningen efterfrågar.

8.7 Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Vi anser att förslaget behöver utredas och förtydligas mer.

Utredningen har identifierat två typer av situationer där markreservat för klimatanpassningsåtgärder kan vara lämpligt. Den första handlar om de fall när det finns en vilja att i detaljplanen reglera tillkomsten av ett översvämningsskydd. Då ett tillräckligt, men inte onödigt omfattande, markområde för åtgärderna ska reserveras ställer vi oss tveksamma till hur vi på ett tillförlitligt sätt ska kunna utreda behovet. För skyfall behöver vi redan i dag ta hänsyn till regn med minst 100 års återkomsttid och ska redan i dag planera utifrån detta. Förslaget upplevs mycket fokuserat på havshöjning och frågan är om markreservat för klimatanpassningsåtgärder ger tillräcklig effekt. Skyldighet för huvudmannen till förvärv på fastighetsägarens begäran kan komma långt in i framtiden och skapar en stor osäkerhet.

Den andra situationen som tas upp handlar om de fall ett obebyggt område inom detaljplanen behöver utformas för att kunna svämmas över i händelse av skyfall. I detta fall ifrågasätter vi om den förväntade effekten motiverar en lagändring då möjligheten att reglera önskade

effekter finns redan idag, exempelvis genom att reglera markhöjder och markens genomsläpplighet.

Vi upplever också att fokus för lagförslaget i stor utsträckning ligger på risk för översvämning. Det vore intressant att titta mer på möjligheten att utnyttja markreservatet för att främja grönska som klimatanpassningsåtgärd.

8.8 Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Vi instämmer i förslaget. Eftersom bygglovsprövningen är begränsad och inte kan omfatta lämplighetsprövning som inte redan prövats i detaljplan, eller ställa krav som inte framgår av kraven på enskild anläggning eller byggnad i plan- och bygglagen, behöver bygglovsprövningen stöd av bestämmelser i detaljplan.

8.9 Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför stora risker

Vi instämmer i förslaget men ser flera frågeställningar som behöver utredas mer. Vi instämmer i utredningens bedömning att upphäva eller ändra planer är ett bättre sätt att hantera problematiken snarare än att neka bygglov inom riskområden eller ställa krav på utredningar i bygglovet. Lagkravet kan också ge ökad tydlighet och förståelse för åtgärden hos de enskilda fastighetsägarna.

Det behöver tydliggöras vilken påföljden för kommunen blir om man inte uppfyller kravet. Om det blir påföljder för kommun måste definitionen av vad en delvis obebyggd/outnyttjad byggrätt innebär bli tydligare.

Konsekvenserna för förslaget är inte tillräckligt tydligt beskrivna. Omfattningen av problematiken varierar sannolikt stort mellan kommuner. I utredningen har endast tre kommuners behov uppskattats och vår bedömning är att omfattningen på problematiken underskattas. Det kommer att krävas fördjupade utredningar för att kunna ta ställning till behovet av upphävande/ändring vilket förutom själva arbetet med detaljplanerna kommer innebära ökade kostnader och personella resurser hos kommunerna. Detta riskerar stor påverkan på annan planläggning. Redan i dag finns en skyldighet att initiera åtgärder men när så många åtgärder och upphävda/ändrade detaljplaner ska rymmas inom en förhållandevis kort tidsperiod kan de ekonomiska konsekvenserna bli betydande.

Vi bedömer att 6 år är för kort tid att hinna både utreda behovet och upphäva/ändra detaljplanerna eller genomföra skyddsåtgärder för att undanröja riskerna. Vi bedömer att det krävs ett statligt ekonomiskt stöd för att insatsen ska kunna genomföras.

8.10 Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Vi motsätter oss förslaget. I likhet med förslag 8.5 ser vi inte att en sådan preciserad lagstiftning skulle tillföra den nytta som utredningen avser. Vi menar att skyldigheten redan täcks av befintliga bestämmelser på en tillräcklig nivå och att detta fungerar väl.

Vi uppfattar att syftet med förslaget inte handlar om att plocka fram nya underlag utan att byggnadsnämnden eller motsvarande ska ha god kännedom om kommunens underlag och planer samt förmåga att sammanställa detta så det blir relevant för den sökande. Om syftet med förslaget är att driva på kommunens övergripande förmåga och samordnande roll vore det mer rimligt att lämna förslag på ett samordningsansvar, vilket utredningen bedömts inte vara motiverat.

8.11 Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Vi avstår från yttrande, då vi inte haft möjlighet att sätta oss in i förslaget.

Kapitel 9 Havsnivåhöjningar

Vi avstår från yttrande, då kommunen helt saknar kuststräcka.

Kapitel 10 Finansieringsmodeller

Vi är tveksamma till att den föreslagna modellen kommer att kunna tillämpas i någon större omfattning i vår kommun.

Skälet till detta är att vi ser få situationer där en enskild åtgärd ger den betydande effekt som modellens upplägg förutsätter. Utifrån översvämningsskarteringar och egna erfarenheter är Växjö kommuns främsta riskområden ett antal lågstråk som löper genom staden. För att hantera dessa krävs ett brett spektrum av åtgärder inom stora avrinningsområden. Det handlar främst om att fördröja vatten där det är möjligt, arbeta med höjdsättning och förändrade skyfallsvägar – och i mycket begränsad utsträckning om att uppföra skydd och vallar. Arbetet med att skyfallssäkra staden förväntas ske etappvis och pågå under många år, för att möjliggöra en effektiv samordning med tillgängliga resurser, övrig stadsutveckling och förnyelse av infrastruktur.

Sammantaget är vår bedömning att modellen är alltför snäv och samtidigt för komplex i sitt upplägg för att vara tillämpbar under våra förhållanden.

Om avsikten är att modellen ska kunna användas i projekt med flera delåtgärder, där den sammantagna effekten blir betydande – såsom i exemplet ovan – behöver den typen av tillämpningar inkluderas i kommande vägledning och stödmaterial.

Vi har identifierat några utmaningar i modellens uppbyggnad:

- Under stycket 10.6.1 behövs ett klargörande av vilka av kommunens kostnader som får ligga till grund för uttag av avgift. Får kapitalkostnader i form av avskrivningar och ränta medräknas, om ja vad händer vid en reinvestering? Driftskostnader, hur många år ska ingå i beräkningen, (driften kommer i många fall att vara bestående). Vilken diskonteringsränta ska användas.
- I räkneexemplet kopplat till figur 10.3 önskas ett mer fullständigt case. Vad är den totala kostnaden och hanteringen av den? Om det finns det bidrag att söka vad får det för effekt?

Kapitel 12 Bedömningar och överväganden som inte lett till förslag

- **12.1.1 Dagvattensystemet utgör en del av skyddet mot översvämningar**
Vi instämmer i bedömningen.
- **12.1.2 Vissa klimatanpassningsåtgärder kan redan i dag finansieras via va-avgifter**
Vi instämmer i bedömningen.
- **12.1.3 Lagkrav på klimatresiliensdeklarationer bör inte införas**
Vi avstår från yttrande, då vi inte haft möjlighet att sätta oss in i frågan.
- **12.2.1 Bestämmelserna om dammsäkerhet för skyddsvallar bör ses över**
Vi instämmer i bedömningen.
- **12.2.2 Klimatförändringar och minskade krav på bygglov**
Vi instämmer i bedömningen.

Kapitel 13 Konsekvenser

Vi saknar över lag en mer grundlig genomgång av förutsättningar och problematik liksom beskrivning av de ekonomiska och praktiska konsekvenserna för förslagen.

Sammantaget bedömer vi att en klimatanpassad stad i många fall kommer att kräva mer utrymme och lägre exploateringsgrad för att ge plats till fler värden än tekniska lösningar vilket också innebär ekonomiska konsekvenser, såväl för kommunen som för enskilda fastighetsägare och aktörer.

För att nå full effekt av föreslagen bedömer vi att det finns behov av statliga stöd för både punktinsatser som krävs exempelvis för kapitel 8.9 och statlig finansiering av andra åtgärder än för skydd av kuststräcka.